

**Ewa Grzędzielewska, Roma
Hajduk, Joanna Kosicka, Maria
Posadzy**

Organizacja wolnego dostępu do kolekcji bibliotecznych

Forum Bibliotek Medycznych 3/2 (6), 181-186

2010

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach
dozwolonego użytku.

Mgr Ewa Grzędzilewska

Mgr Roma Hajduk

Mgr Joanna Kosicka

Mgr Maria Posadzy

Poznań - UM

ORGANIZACJA WOLNEGO DOSTĘPU DO KOLEKCJI BIBLIOTECZNYCH

Od początków swojego istnienia biblioteki były ważnymi ośrodkami wiedzy i informacji. W ciągle zmieniającej się rzeczywistości nowe technologie oraz powszechny dostęp do Internetu stanowią znaczącą konkurencję dla drukowanych zasobów bibliotecznych. Biblioteka Główna Uniwersytetu Medycznego w Poznaniu podjęła działania zmierzające do skrócenia drogi użytkownika do księgozbioru. Stworzenie wolnego dostępu i układ tematyczny mają przede wszystkim uaktywnić księgozbiór i wyjść naprzeciw potrzebom użytkowników w świetle zmieniających się form edukacji. Możliwość taką stwarza nowy budynek Biblioteki zaprojektowany zgodnie ze światowymi standardami.

Biblioteka Główna Uniwersytetu Medycznego w Poznaniu istnieje od 1952 roku. Do roku 1984 zlokalizowana była na jednej kondygnacji budynku przy ul. Sieroczej 10, od 1985 roku prowadzi działalność we własnym obiekcie przy ul. Parkowej 2. Wszystkie dostępne kolekcje znajdują się tu na jednej kondygnacji. Udostępnianie zbiorów w bibliotece prowadzone jest w wypożyczalni oraz dwóch czytelniach. W skład księgozbioru podręcznego Czytelni Ogólnej wchodzi przede wszystkim podręczniki, skrypty, atlasy, słowniki i encyklopedie. W Czytelni Naukowej, która jest jednocześnie centrum informacji, można korzystać z czasopism, wydawnictw informacyjnych oraz komputerowych baz danych i z Internetu. Ze względu na trudne warunki lokalowe, niewielką powierzchnię, wręcz ciasnotę, prawie całe zbiory biblioteczne zamknięte są w magazynach. Nawet w czytelni studenckiej książka z podręcznej kolekcji dydaktycznej trafia do użytkownika za pośrednictwem dyżurnego bibliotekarza, po wcześniejszym dostarczeniu rewersu z sygnaturą. Jedynym miejscem z wolnym dostępem jest czytelnia naukowa, w której czytelnik ma w zasięgu ręki ułożone alfabetycznie, polskie i zagraniczne czasopisma z bieżącego roku oraz niewielką kolekcję słowników, bibliografii itp.

Rolą każdej, współczesnej biblioteki uniwersyteckiej jest nie tylko gromadzenie, opracowanie, przechowywanie i udostępnianie zbiorów czy prowadzenie działalności z zakresu informacji naukowej, ale także wspieranie procesu edukacyjnego swojej

uczelni. Ciasny i przestarzały budynek Biblioteki na ul. Parkowej, z ukrytymi w magazynach zbiorami, „cichymi” czytelniami, brakiem pomieszczeń do pracy zespołowej, nie pozwala na właściwą realizację tego zadania. Wreszcie nadeszła pora na długo oczekiwane zmiany.

W roku akademickim 2010/2011 Biblioteka Główna Uniwersytetu Medycznego w Poznaniu funkcjonować będzie w Centrum Biblioteczo-Kongresowym. Nowoczesny budynek stanął na terenie miasteczka uczelnianego Uniwersytetu Medycznego w Poznaniu, w bezpośrednim sąsiedztwie akademików, gmachu Collegium Stomatologicum oraz powstającego dopiero Uniwersyteckiego Centrum Biologii Medycznej. Rozplanowanie przestrzeni nowej siedziby jest bardzo funkcjonalne i powinno spełnić oczekiwania czytelników: studentów i pracowników naukowych Uniwersytetu oraz służyć dobrej organizacji pracy bibliotekarzy. Część biblioteczna budynku została zaprojektowana tak, by ze zgromadzonych w niej zbiorów, w dogodny sposób, mogło korzystać nawet 300 osób równocześnie.

W tradycyjnej bibliotece narzędziem do zdobycia informacji jest katalog kartkowy bądź komputerowy. Przy jego pomocy czytelnik lokalizuje poszukiwaną pozycję. Opis katalogowy nie daje jednak pełnej informacji o zawartości książki i czynność tę trzeba wielokrotnie powtarzać, aby uzyskać poszukiwaną pozycję. Wydłuża się czas dotarcia użytkownika do odpowiedniej pozycji. Biblioteka w nowym gmachu powinna stworzyć właściwe warunki do pracy dla wszystkich potencjalnych czytelników, jednocześnie być ośrodkiem informacji naukowej. Projekt użytkowy nowego budynku zakłada powstanie biblioteki z wolnym dostępem do zbiorów. Ta forma udostępniania znajduje wielu zwolenników zarówno wśród bibliotekarzy,

jak i użytkowników. Wolny dostęp uprzystępnia dużą część księgozbioru i ułatwia poszukiwania nieskonkretyzowane, umożliwia użytkownikowi bezpośredni kontakt ze zbiorami bibliotecznymi, pozwala na dowolny i nieskrępowany wybór materiałów. Wzbogaca procedury wyszukiwawcze, przynosząc w rezultacie wyższe wskaźniki wykorzystania księgozbioru.

Aby nowa Biblioteka stała się nie tylko „nowym” budynkiem, ale przede wszystkim obiektem spełniającym wszelkie standardy nowoczesnego bibliotekarstwa, miejscem atrakcyjnym, przyjaznym, chętnie odwiedzanym i dostosowanym do potrzeb naszych użytkowników, jeszcze w trakcie budowy trzeba było podjąć szereg prac związanych z reorganizacją księgozbioru. Zwłaszcza przygotowanie kolekcji do wolnego dostępu było dużym wyzwaniem dla pracowników Biblioteki.

Reorganizacja księgozbioru wiązała się z koniecznością:

- opracowania własnej klasyfikacji dziedzinowej,
- przypisania książek, ułożonych dotychczas wg sygnatur, do właściwego działu,
- uzupełnienia opisu katalogowego o symbol kolekcji,
- zabezpieczenia zasobów przed kradzieżą poprzez wklejenie specjalnego chipu i zakodowanie w nim najważniejszych informacji, takich jak sygnatura, tytuł, symbol kolekcji,
- oznakowania książek kolorowym paskiem wskazującym kolekcję,
- zaopatrzenia książek w etykiety z symbolem działu.

Zasoby przeznaczone do wolnego udostępniania będą ustawione według schematu działowego stworzonego przez pracowników Biblioteki. Przy opracowywaniu tego układu brano pod uwagę: nauki podstawowe medycyny (anatomia, biochemia, fizjologia), dziedziny medycyny (odpowiedniki specjalizacji lekarskich), rodzaje medycyny, np. medycyna pracy, medycyna ratunkowa, medycyna rodzinna, medycyna sądowa. Następnie schemat został uzupełniony o działy niezwiązane tematycznie z naukami medycznymi, np. informatyka, pedagogika, matematyka, prawo. Kody w klasyfikacji przedmiotowej stanowią kombinacje liter i cyfr. Pierwsza duża litera oznacza nazwę kolekcji, np. M – monografie, C – kolekcja dydaktyczna w czytelniku studenckiej, a następna duża litera i cyfra określa dziedzinę:

DZIAŁ	MONOGRAFIE	KOLEKCJA DYDAKTYCZNA
Gastroenterologia. Hepatologia	MG1	CG1
Genetyka	MG2	CG2
Geriatrya	MG3	CG3
Ginekologia. Położnictwo	MG4	CG4

Układ z założenia składa się z symboli głównych, ale w niektórych przypadkach było wskazane użycie symbolu rozwiniętego, np.

MS4Stomatologia

MS4a chirurgia stomatologiczna, chirurgia szczękowo-twarzowa

MS4b choroby jamy ustnej

MS4c ortodoncja

MS4d protetyka stomatologiczna

MS4e stomatologia dziecięca

MS4f stomatologia zachowawcza.

Schemat klasyfikacji działowej kolekcji dydaktycznej i kolekcji monografii zawiera ponad 80 symboli i jest otwarty, a w razie konieczności utworzenia nowego działu, np. na literę G, dodajemy kolejną cyfrę i uzyskujemy symbol MG5. Zasoby kolekcji dydaktycznej i kolekcji monografii zostaną ustawione na bibliotecznych półkach wg działów, w obrębie działu obowiązywać będzie układ alfabetyczny wg nazwisk autorów lub redaktora albo pierwszego słowa tytułu, jeśli książka jest wieloautorska.

W otwartej kolekcji wypożyczalni zastosowano schemat dostosowany do przedmiotów nauczania i zawiera on aktualnie około 70 symboli.

DZIAŁ	WYPOŻYCZALNIA
Gastroenterologia. Hepatologia	WG1
Genetyka	WG2
Geriatrya	WG3
Ginekologia. Położnictwo	WG4

Zbiory, które zostaną udostępnione w wolnym dostępie, zorganizowano w kilku kolekcjach oznakowanych odrębnymi kolorami:

- Kolekcja wypożyczalni (I piętro)
- Kolekcja czytelní studenckiej (II piętro)
- Kolekcja czytelní czasopism (II piętro)
- Kolekcja monografii (III piętro)
- Kolekcja informacyjno-bibliograficzna (III piętro)

Wypożyczalnia z kolekcją podręczników i skryptów to 60 000 woluminów udostępnionych według przedmiotów nauczania. Pozycje tej kolekcji oznaczone są kolorem niebieskim, na odwrocie książki wskazany jest również odpowiedni przedmiot.

W czytelní czasopism w wolnym dostępie znajdują się periodyki polskie i zagraniczne z ostatnich dziesięciu lat ustawione alfabetycznie.

Księgozbiór dydaktyczny, udostępniony w czytelní studenckiej, liczący ponad 20 000 egzemplarzy podzielono dziedzinowo. Przynależność do poszczególnej z nich jest wskazana na odwrocie pozycji.

Zbiór monografii docelowo liczyć będzie 60 000 pozycji w języku polskim i angielskim. Usystematyzowany został również dziedzinowo. Kolekcję tworzą monografie, podręczniki akademickie, habilitacje, materiały zjazdowe z pełnymi referatami od roku 1990. Zasoby nie dublują kolekcji dydaktycznej. Księgozbiór informacyjno-bibliograficzny to przede wszystkim słowniki, encyklopedie, leksykony, bibliografie, informatory i inne materiały informacyjne. Wszystkie materiały w wolnym dostępie są zarejestrowane w katalogu komputerowym. Informacja o przynależności książki do danego działu umieszczona jest w katalogu komputerowym w kolumnie Dział.

Autor	Furter, Sabrina, Jasch, Kim Ch, Majewski, Sławomir, Red. Nockowski, Piotr, Tl. Reich, Adam, Tl.
Tytuł	Dermatologia / Sabrina Furter, Kim Ch. Jasch.
Inne tytuły	Crashkurs Dermatologie : Repetitorium mit Einarbeitung der wichtigsten Prüfungsfakten
Wydanie	Wyd. 1 pol. / red. Sławomir Majewski ; tł. z jęz. niem.: Piotr Nockowski, Adam Reich.
Adres wydawniczy	Wrocław : Elsevier Urban & Partner, 2010.
Opis	XIV, [2], 275 s., XXXVI s. tabl. kolor. : il. ; 24 cm.
Hasła przedmiotowe	Dermatologia Podreczniki
Serie	Crash Course
Uwagi	Na okł.: Nie rozumiesz-zrozumiesz ; Nie pamiętasz-przypomnisz sobie ; Ta książka jest lepsze niż najlepsze notatki. Tyt. na s. przytyt. niem. Indeks.
ISBN	978376091815

Lokalizacja	Kolekcja	Dział	Sygnatura	Rodzaj
Biblioteka Główna Uniwersytetu Medycznego	Czytelnia Studencka	CD1	340237	Nie wypożyczane
	Kod paskowy	Status	Data zwrotu	
	58000000098944	Do korzystania na miejscu		
Biblioteka Główna Uniwersytetu Medycznego	Czytelnia Studencka	CD1	340238	Nie wypożyczane
	Kod paskowy	Status	Data zwrotu	
	58000000098946	Do korzystania na miejscu		
Biblioteka Główna Uniwersytetu Medycznego	Magazyn Główny BG	WD1	340239	Książki magazynu wypożyczalni
	Kod paskowy	Status	Data zwrotu	
	58000000098947	Na półce		
Biblioteka Główna Uniwersytetu Medycznego	Magazyn Główny BG	WD1	340241	Książki magazynu wypożyczalni
	Kod paskowy	Status	Data zwrotu	
	58000000098950	Na półce		

Wolny dostęp do zbiorów wymaga ochrony i zabezpieczenia. Oprócz systemu monitoringu w nowym budynku Biblioteki wprowadzono nowoczesny system ochrony i kontroli księgozbioru RFID (radio frequency identification). Jego podstawę stanowią etykiety z wbudowaną pamięcią i anteną. Pozwala to przyspieszyć i usprawnić proces wypożyczeń i zwrotów. Umożliwia również prowadzenie automatycznego skontrum, a także ułatwia nadzór nad obiegiem i porządkowaniem księgozbioru. Na parterze przy wejściu na schody oraz przy windach usytuowane są bramki bezpieczeństwa wysyłające sygnał do dyżurki ochrony obiektu. Dodatkowo zasoby chronione są kodami dezaktywowanymi przez personel Biblioteki po odnotowaniu faktu wypożyczenia książki lub innych materiałów dydaktycznych.

Otwarcie zasobów i układ tematyczny mają przede wszystkim uaktywnić księgozbiór i wyjść naprzeciw potrzebom użytkownika. Architektura nowej Biblioteki pozwala na stworzenie miejsca przyjaznego czytelnikowi. Dla szybszego i wygodniejszego dostępu do zbiorów na parterze oraz poszczególnych piętrach umieszczone będą tablice informacyjne stanowiące swego rodzaju przewodnik po kolekcjach, ich rozmieszczeniu i układzie. Dla dodatkowego komfortu czytelników każde z pięter zajmowanych przez Bibliotekę wyposażone zostanie w stanowiska komputerowe z dostępem do Internetu, samoobsługowe kserografy oraz wygodne kanapy. Na pierwszym i drugim piętrze znajdują się również stanowiska do nauki indywidualnej.